

- конструктивно реагувати на негативні наслідки для жінок і чоловіків, що зазнають найменших проявів дискримінації за ознакою статі, визнавати прояви фактичної нерівності між статями у різноманітних проявах у всіх сферах життєдіяльності людей [1, с.157];
- здатність критично оцінювати та переосмислювати свій професійний та соціальний досвід з позиції гендерного підходу, власні гендерні установки, аналізувати свої гендерні ролі та акти поведінки;
- особисту, внутрішню готовність змінювати застарілі гендерні стереотипи, що дасть змогу сформувати нову систему гендерної взаємодії, побудовану на визнанні цінності кожної особистості, незалежно від статі;
- володіння індивідуальним досвідом егалітарної поведінки та міжстатевої взаємодії на засадах гендерної рівності, а також досвідом реалізації особистої гендерної ідентичності у різних життєво важливих сферах;
- позитивне ставлення до себе як до представника певної статі та особисте бачення перспектив саморозвитку, самореалізації потенціалу власної чоловічої/жіночої індивідуальності;
- розвиток емоційно-позитивного ставлення до шлюбно-сімейних стосунків та побудова майбутньої (або наявної) сім'ї на засадах егалітарної моделі гендерних відносин, взаємовідповідальності та взаємопідтримки [8].

Таким чином, мотиваційно-аксіологічний компонент фактично становить основу для успішного засвоєння гендерно-орієнтованих знань та спрямований на посилення прагнення майбутніх фахівців перетворювати суспільні відносини у напрямку їх гармонізації.

Література

1. Гришак С. М. Підготовка майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї гендерної рівності в професійній діяльності. : дис. канд. пед. наук : 13.00.05 / Гришак С. М. – Луганськ, 2007. – 269 с.
2. Капська А. Й. Соціальна педагогіка / А. Й. Капська. – Київ : Центр учб. літератури, 2011. – 488 с.
3. Кобелянська Л. 50/50: сучасне гендерне мислення / Л. Кобелянська, Т. Мельник. – Київ : К.І.С., 2005. – 280 с.
4. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів / Т. Марценюк. – Київ, 2014. – 65 с.
5. Семигіна Т. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2003. – С. 16–22.
6. Симоненко В. Д. Общая и профессиональная педагогика : Учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности «Профессиональное обучение» / В.Д. Симоненко, М.В. Ретивых. – Брянск : Изд-во Брянского государственного университета, 2003. – 174 с.
7. Слостенин В. А. Психология и педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Слостенин, В.П. Каширин. – Москва : Издательский центр "Академия", 2008. – 480 с. – (7-е изд., стереотип.).
8. Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "теорія та методика професійної освіти" / П. П Терзі. – Кіровоград, 2007. – 24 с.

УДК 159.923.2

Барчій Магдаліна Степанівна,
старший викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Підготовка сучасних конкурентоспроможних фахівців-психологів можлива за умови цілеспрямованого формування ціннісно-сміслової сфери, оскільки зростання запитів суспільства до практичної психології зумовлює потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних до постійного самовдосконалення, рефлексивного управління своєю професійною діяльністю.

Професійне становлення в сучасних соціальних умовах, як зауважує І.Д. Бех, повинно починатися з формування в студентів ціннісного ставлення до майбутньої професійної

діяльності. Він виділяє такі складові професіогенезу у процесі професійного навчання [1, с. 268]: знайомство з майбутньою професійною діяльністю і створення уявлення про неї; формування реального уявлення про професіонала з обраної спеціальності; формування ціннісних уявлень; складання «образу себе як професіонала». Аналіз образу можливої професійної діяльності та власного образу в ній виконує мотиваційну функцію, задає перспективу власного становлення, підвищує цінність обраного професійного шляху.

Ціннісні орієнтації – найважливіша складова структури особистості, яка має у своїй структурі мотиваційний, когнітивний, емоційний, оцінювальний та інші компоненти. Роль ціннісних орієнтацій полягає в тому, що вони визначають спрямованість професійної діяльності, надають їй цінності, дозволяють посісти певну позицію, регулюють поведінку, формують способи самоактуалізації. Ціннісні орієнтації особистості, її життєві перспективи, плани є проекцією духовного життя суспільства, формуються під впливом суспільних чинників.

Ціннісні орієнтації можна вважати вузловим моментом професійної реалізації особистості, оскільки саме вони детермінують загальне ставлення особистості до професійних цілей, завдань та вимог, можливість її професійної самореалізації. Чітке визначення професійної спрямованості обумовлює ідентифікацію особистості з професійними завданнями, цілями і вимогами та, відповідно формування у неї системи ціннісних орієнтацій, в якій професія займає пріоритетне місце. Саме тому вивчення структури ціннісних орієнтацій та їх динаміки протягом навчання у вищому навчальному закладі і є дуже актуальним для визначення провідних тенденцій в поведінці та діяльності майбутніх психологів.

Дослідники до професійно-важливих цінностей майбутнього психолога відносять: 1) професійне покликання – прагнення оволодіти певною професією; 2) професійні наміри – усвідомлене ставлення до певного виду професійної діяльності; 3) ціннісні орієнтації професійного спрямування – обрання системи духовних цінностей, правил фахової етики; 4) мотиви професійної діяльності – внутрішні спонукання, які визначають спрямованість активності людини; 5) професійні домагання – прагнення досягти результату, певного рівня компетентності; 6) професійні очікування – сподівання щодо своїх можливих успіхів. Специфіка фахової діяльності психолога припускає наявність відповідних, професійно важливих рис. До специфічної характеристики портрету особистості психолога відноситься щонайперше спроможність приймати і поважати інші погляди на світ, не втрачаючи при цьому власної індивідуальності, здатність до емпатії і позитивне ставлення до інших, комунікабельність, незалежність, воля, креативність, інтенціональність, автентичність, соціальний інтелект, позитивна Я-концепція, саморефлексія і соціально спрямована аксіосфера.

Для ефективного формування мотиваційної сфери психологів-студентів, важливими є наступні вимоги: а) необхідність цілеспрямованого впливу на мотивацію навчання студентів з боку педагогів; б) урахування особливостей мотиваційної сфери тих, хто навчається; в) створення на певному етапі навчання умов для переведення зовнішньої мотивації у внутрішню. Під педагогічними умовами формування мотиваційної сфери майбутніх психологів до професійної діяльності ми розуміємо спеціально створене педагогічне середовище, що сприяє формуванню готовності майбутнього психолога до професійної діяльності та сукупність методів, прийомів навчально-виховного процесу, які забезпечують формування зазначеного виду готовності.

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження, вивчення особливостей професійної діяльності психологів, аналізу роботи, нами були визначені такі педагогічні умови формування мотиваційної сфери майбутніх психологів до професійної діяльності: спрямованість діяльності науково-педагогічного працівника на формування готовності студентів-психологів до професійної діяльності; забезпечення особистісно зорієнтованого змісту навчання студентів; наявність суб'єктної позиції студентів у процесі професійної підготовки; використання методів, прийомів, які

активізують навчально-пізнавальну діяльність студентів-психологів. Роль традиційних методів в процесі підготовки до професійної діяльності велика за умов їх ефективного використання, однак практичний досвід доводить ефективність активних форм і методів навчання, а саме: проведення лекцій з елементами дискусій, презентації, аналіз конкретних ситуацій, моделювання; практичні проекти, колективні завдання, тренінгові заняття.

Широкого застосування у психолого-педагогічній підготовці психолога набуває прийом використання тренінгів під час лекційних, семінарських та практичних занять. Цей метод спрямований на формування вміння ефективно спілкуватись, тобто комунікативності, презентації лідерських якостей, підвищення рівня мотивації у суб'єктів навчання тощо.

Робота з оптимізації процесу формування ціннісно-сислової сфери особистості студентів може здійснюватись у кількох напрямках, а саме: через роботу з викладачами, через роботу з психологом соціально-психологічної служби вищого навчального закладу, через роботу зі студентами з метою формування аксіологічної компетентності та розвитку ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів, а також підвищення аксіологічної компетентності викладачів.

Зазначена мета може реалізуватись через усвідомлення студентами існуючої системи особистісних та професійних цінностей, а також ступеню їхньої узгодженості; узгодження особистісних та професійних ціннісних орієнтацій студентів, формування розвиненої, гармонійної системи ціннісних та смислових орієнтацій; усвідомлення викладачами цінностей, якими вони керуються у поведінці та професійній діяльності та ступеню узгодженості власної ціннісної системи з провідними гуманістичними цінностями.

Спільна робота викладачів і студентів може реалізовуватись через: проведення спільної науково-дослідної роботи в галузі ціннісно-сислової сфери особистості; організацію спільних просвітницьких заходів для студентів та викладачів інших спеціальностей / для громадян регіону; участь у різноманітних науково-практичних конференціях, семінарах, фестивалях, тренінгах; організацію факультативів та гуртків психології, круглих столів, дискусій, літніх психологічних шкіл; створення центрів психологічної допомоги при соціально-психологічній службі вузу для населення регіону з залученням студентів-волонтерів та викладачів навчального закладу.

Проведення спільної роботи зі студентами та викладачами дає можливість виявити особливості їхніх індивідуальних ціннісних пріоритетів та цінностей професійної діяльності, створити поле для розвитку позитивної «Я-концепції» та рефлексивної позиції студентів і викладачів, сприяти усвідомленню провідних гуманістичних цінностей, їх місця у структурі професійної діяльності, створенню простору особистісно-орієнтованої, діалогічної, партнерської взаємодії тощо.

Ціннісні орієнтації ми розглядаємо як змістотворну основу людського життя, що позначає для особистості все те, що зачіпає її як суб'єкт: свідомість і самосвідомість, вибірковість і свободу, тобто ціннісні орієнтації виражають внутрішній світ особистості. Будучи відображенням уявлень індивіда про майбутні цілі, ціннісні орієнтації характеризують суб'єктно-об'єктивні ставлення до навколишнього середовища, що здійснюється або планованої діяльності.

Основною психологічною умовою розвитку мотиваційної сфери у майбутніх психологів є розвиток професійної майстерності, тобто повне залучення до того, що треба робити тут і зараз, мобілізувати себе на повну віддачу, поглиблений інтерес, захоплення справою [2]. Має значене місце і роль професійних цінностей у структурі ціннісно-сислової сфери особистості, глибоке розуміння сенсу своєї праці. Важливим є також відповідальність за результати своєї діяльності.

Необхідно створювати в студентській аудиторії пізнавального інтересу психологів до професійної діяльності, позитивний психологічний мікроклімат, ділові стосунки, творчий настрій, тобто тих умов, що забезпечують розумову активність, підвищену працездатність, задоволення роботою, продуктивну діяльність усіх учасників освітнього процесу від постановки мети і її реалізації до контролю результатів. Тільки за допомогою

співробітництва можна розвивати індивідуальну творчість студента щодо самовизначення і самовдосконалення.

Формування ціннісно-сислової сфери студента забезпечується здійсненням разом з викладачами аналізу навчального середовища з точки зору тих можливостей, які воно надає для професійно-особистісного розвитку особистості студента, а також вимог, що висуваються до їх психологічних можливостей та рівнів розвитку; визначення психологічних критеріїв ефективного навчання та особистісного розвитку юнаків; розробку та запровадження певних засобів, форм та методів роботи, які будуть умовами успішного формування ціннісно-сислової сфери студентів [2, 3].

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективи її дослідження вбачаємо у подальшій теоретичній розробці проблеми формування ціннісно-сислової сфери.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади : наук. видання / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
2. Стасюк У. Л. (Мороховська У. Л.) Професійно значущі цінності майбутніх психологів / У.Л. Стасюк (У. Л. Мороховська) // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Житомир, 2009. – Т. 7 : Екологічна психологія. - № 21. – С. 205–210.
3. Основи практичної психології : підручник для студентів вузів; 2-е вид. / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К. : Либідь, 2001. – 536 с.

УДК 371.233

Бровко Лариса Василівна, викладач економічних дисциплін,
Хорольський агропромисловий коледж
Полтавської державної аграрної академії
Стеценко Олена Олексіївна, викладач економічних дисциплін,
Хорольський агропромисловий коледж
Полтавської державної аграрної академії

ЕКСКУРСІЯ ЯК ВИД ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Позааудиторна робота поділяється на професійно та соціально спрямовану. До першої категорії відносяться участь у наукових гуртках, студентському науковому товаристві, дослідницьких проектах, олімпіадах, конференціях. Така діяльність носить фаховий характер, об'єднує студентів подібних спеціальностей, проходить під керівництвом або наглядом викладача-куратора та вимагає від студентів чималих зусиль, послідовності, цілеспрямованості та вмотивованості. Позааудиторна робота другої категорії носить більш загальний, виховний характер і може поєднувати студентів різних спеціальностей. До неї відносяться, наприклад, спортивні секції, театральні та танцювальні групи, екскурсії, відвідування виставок та музеїв тощо.

Навчальні екскурсії передбачають створення умов для наближення змісту навчальних дисциплін до реального життя, спостереження та дослідження студентами процесів життєдіяльності суспільства, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної спрямованості навчального процесу.

Слово "екскурсія" походить від латинського "екскурсио" – методично продуманий показ визначних місць, в основі якого лежить аналіз об'єктів, а також уміла розповідь про події, пов'язані з ними. Кожна екскурсія представляє особливий процес діяльності, суть якого обумовлена конкретними закономірностями (тематичність, цілеспрямованість, наочність, емоційність, активність і ін.). Навчальна екскурсія – це проведення навчального заняття в умовах виробництва, природи, музею з метою спостереження і вивчення студентами різних об'єктів, явищ дійсності, процесів, пов'язаних з їх майбутньою спеціальністю.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>